
WAAR TE GENT RECHT WERD GESPROKEN (vervolg en slot)

De brand van 19 maart 1926

Op vrijdag 19 maart 1926, om vier uur in de ochtend, merkte een voorbijganger rook op die opsteeg uit het gerechtsgebouw, vanuit de eerste verdieping aan de zijde van de Recollettenlei.

Toen de voltallige brandweer arriveerde was de brand al zo uitgebreid dat het dak van de "*salle des pas perdus*" instortte. Het was meteen duidelijk dat de brand, gretig gevoed door houten materialen en bergen papier, het gebouw volledig zou vernielen.

Onmiddellijk werden door de massaal aanwezige toeschouwers een helpende hand toegestoken om zo veel mogelijk documenten te redden. Ook de betrokkenen zelf, magistraten, griffiers, gerechtsdeurwaarders, hielpen. Zo kon de toenmalige Voorzitter van de Rechtbank van Eerste Aanleg, een zekere G. De Ruyck, persoonlijk de dossiers van zijn kabinet redden en voorlopig onderbrengen in het "*Café du Théâtre*". Twee griffiers van onderzoeksrechters slaagden erin al de lopende dossiers van hun kabinet te redden, o.a. dat van Raymond De Kremer, alias Jean Ray, die pas aangehouden was wegens oplichting.

En de advocaten? Naar het schijnt, maakten de meeste zich enkel verdienstelijk in het recupereren van hun toga uit de vestiaire ...

Pas de zaterdagmorgen, na ruim dertig uur, was de brand uitgeraasd. Tot de woensdag was nablussen noodzakelijk. Op 7 april, achttien dagen na de brand, was er nog een heropflakking. Van het gerechtsgebouw restte niet veel meer dan de buitenmuren. Gedurende de brand waaide de wind van noord naar zuid, dus van voor naar achter het gebouw, wat verklaart dat de granieten zuilen van de Assisenzaal door de immense hitte uiteensprongen, terwijl dezelfde zuilen in de inkomhal stand hielden.

De oorzaak was wellicht kortsluiting in een lokaal van het Hof van Beroep. Van de inhoud kon niet veel gered worden. De dossiers en de bibliotheken van parket, parketgeneraal en balie waren volledig vernield, alsook de dossiers op de griffies van het Hof van Beroep. De dossiers van de griffie van de Rechtbank van Koophandel en van de drie griffies van de Rechtbank van Eerste Aanleg werden wel grotendeels gered, alsook die van twee van de vier onderzoekskabinetten. Ook de vroegere bibliotheek van de Raad van Vlaanderen, die zich bevond in het kabinet van de Voorzitter van de Rechtbank van Eerste Aanleg, werd gered.

Onnodig te zeggen dat deze brandramp het gerechtelijk leven volledig ontwrichtte. In afwachting van een meer duurzame oplossing werd een nooddienst van het parket en de onderzoeksrechters verzekerd in de lokalen van het krijgsauditoraat, toen in het klein gerechtsgebouw gevestigd. De parketmagistraten trokken voorlopig in bij de gerechtelijke politie, wiens kantoren toen in de Keizer Karelstraat gevestigd waren.

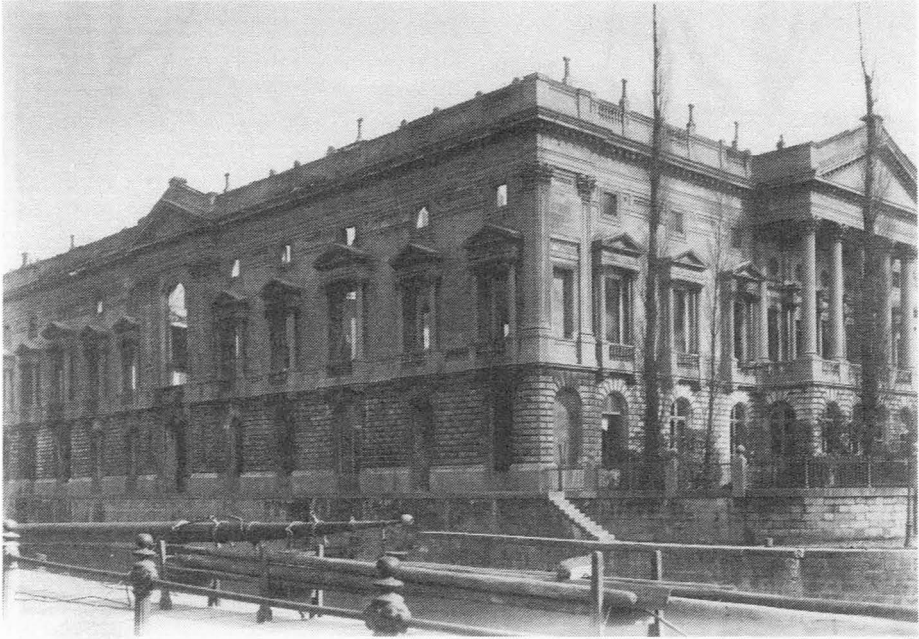
Het parketgeneraal had een nooddienst in een gebouw aan de Kortedagsteeg. Deze dienst kon maar één activiteit ontwikkelen. Van het Hof van Beroep waren immers alle dossiers vernield, behalve één ... de kaft met de uit te voeren straffen!

Op het ogenblik van de brand was er een assisenzaak bezig. Ook dit dossier kon gered worden. Reeds de maandag daarop werd de zaak verder behandeld, en wel in de zittingszaal van het vredegerecht. Kwam het door de emotie of leende het dossier zich er voor, ik weet het niet, maar feit is dat de beklaagde, een boer uit Sleidinge die beschuldigd was van moord, werd vrijgesproken, nadat het Hof zich aangesloten had bij de 5 tegen 7 minderheid van de jury.

De tijdelijke huisvesting aan de Biezekapelstraat (1926-1930)

Door de volledige vernieling van het groot gerechtsgebouw was het evident dat, in afwachting van een nieuw gebouw, zo spoedig mogelijk een tijdelijke huisvesting diende gerealiseerd te worden.

Toevallig kwam de week na de brand een ruim en centraal gelegen gebouw vrij, met name het gebouw in de Biezekapelstraat, grotendeels in de achttiende

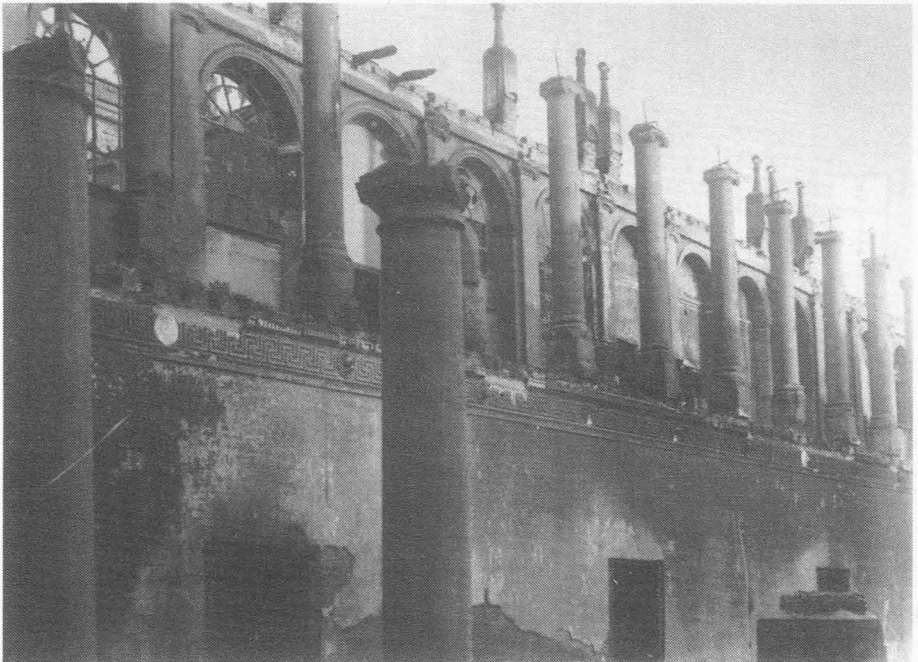

Na de brand van 19 maart 1926.

Na de brand van 19 maart 1926.

eeuw gebouwd, dat tot dan toe dienst deed als Bisschoppelijk Seminarie, thans gekend als "klein Sint-Bavo". Het nieuwe Seminarie aan de Reep¹⁵ kon toen in gebruik genomen worden, zodat in de goede week van 1926 de seminaristen het gebouw aan de Biezekapelstraat verlieten.

Het bisdom diende echter aan het Provinciebestuur, de bouwheer, een bedrag van een miljoen frank te betalen voor het verwerven van het nieuwe gebouw aan de Reep, maar werd toegelaten het oude gebouw in erfpacht te geven om aldus dit bedrag te kunnen financieren. Het K.B. daartoe dateert van 18 maart 1926, daags vóór de brand van het gerechtsgebouw.

Inmiddels had het bisdom zich geëngageerd de erfpacht te verlenen aan de Zusters van Liefde, die aldaar een ziekenhuis wilden starten. Deze congregatie bekwam aldus het gebouw in erfpacht mits betaling van een eenmalig bedrag van een miljoen aan het bisdom, dat daardoor zonder enige eigen financiële opleg een volledig nieuw Seminariegebouw bekwam.

Was deze regeling gunstig voor het bisdom, dit was des te meer zo voor de zusters, zoals hierna blijkt.

De Belgische Staat diende immers niet met de eigenaar, het bisdom, maar met de erfpachters, de Zusters van Liefde, een overeenkomst te bereiken. Op 16 april 1926 werd er een huurovereenkomst afgesloten voor drie jaar, mits een huurprijs van 400.000 frank, volledig vooraf te betalen.

De overeenkomst vermeldde uitdrukkelijk dat dit bedrag niet alleen huur was, maar ook een vergoeding voor de schade die de zusters leden doordat ze de realisatie van het ziekenhuis moesten uitstellen. Het oogt mooi, maar de harde realiteit was wellicht dat de staat geen enkel alternatief had en dienvolgens zich wel moest neerleggen bij dit exuberant bedrag.

Hoogst merkwaardig is dat de notariële akte waarbij het bisdom de erfpacht aan de Zusters van Liefde verleende werd opgemaakt op 17 april 1926, dus daags na de huurovereenkomst. Afgezien van de vraag hoe de zusters rechtsgeldig het gebouw konden verhuren, moet vastgesteld worden dat zij de akte waardoor zij zich engageerden om 1.000.000 frank aan het bisdom te betalen slechts tekenden nadat zij zeker waren dat de staat aan hen 400.000 frank zou betalen...

Toen bleek dat in april 1929 de huur moest verlengd worden (de bouw van het nieuwe gerechtsgebouw was pas in februari 1928 gestart), werd dit door de zusters welwillend voor één jaar toegestaan, zij het mits betaling van 150.000 frank voor dat ene jaar, of een stijging met 12,50 %.

Van schadevergoeding kon er echter al lang geen sprake meer zijn vermits de zusters inmiddels een volledig nieuw ziekenhuis bouwden, m.n. het Sint-Vincentiusziekenhuis¹⁶ (eerste steen op 25 juni 1927, opening op 10 februari 1929). Kostprijs: 400.000 frank, zijnde exact het bedrag dat de zusters in 1926 geïnd hadden. Dit zegt meteen iets over de waarde van 400.000 frank in die tijd. Wat de staat voor drie jaar huur betaalde volstond om een ziekenhuis te bouwen.

Toen bleek dat ook in april 1930 een verlenging van de huurovereenkomst noodzakelijk was, waren de zusters eens te meer "welwillend", waardoor de huur verlengd werd tot 19 oktober 1930, mits een bedrag van 82.500 frank voor zes maanden, of een verhoging van 10 % tegenover het vorig jaar en bijna 25 % tegenover de oorspronkelijke overeenkomst, amper vier jaar vroeger!

Uiteindelijk hebben de zusters aldus 632.500 frank ontvangen, wat wil zeggen dat zij binnen de vijf jaar na de verwerving bijna twee derden van de investering gerecupereerd hadden. Men zou ook kunnen zeggen dat zij het gebouw verworven hebben voor een derde van de prijs.

Ondanks deze lucratieve toestand mocht de Belgische Staat niet rekenen op veel tegemoetkoming. Het enige waartoe de Zusters van Liefde zich verbonden hadden was het plaatsen van een centrale verwarming vóór 1 november 1926. Op zich was dit geen echte toegift omdat deze investering toch diende te gebeuren en hoe dan ook aan de congregatie, toekomstige gebruiker, ten goede kwam. Blijkbaar zijn de zusters al te zuinig geweest, want de verwarmingsinstallatie vertoonde voortdurend mankementen, zodat menig gebruiker van het tijdelijk gerechtsgebouw geconfronteerd werd met het uitvallen van de verwarming.

In januari en februari 1929 was het volledige gebouw zelfs gedurende meerdere weken zonder verwarming. De zusters weigerden de herstelling te bekostigen, terwijl de oorzaak van het euvel lag in het kapotvriezen van de leiding in de kapel, juist het deel van het gebouw dat niet ter beschikking was van de rechtbank en waarvan de conciërge niet eens een sleutel mocht hebben...

Al deze perikelen nemen niet weg dat de locatie aan de Biezenkapelstraat een uitstekende tijdelijke oplossing was. De beschikbare ruimtes waren zelfs talrijker dan in het oude gerechtsgebouw, zodat een deel van het gebouw, m.n. de zuidvleugel van de eerste verdieping, niet eens ingenomen werd door de gerechtelijke diensten.

Nadat in oktober 1930 alle diensten geïnstalleerd waren in het nieuwe gerechtsgebouw, werd in de Biezekapelstraat een staat van bevinding opgemaakt waarbij de zusters ieder euveltje, letterlijk tot op de centiem begroot, lieten optekenen, waardoor de kassa nog eens met een 20.000 frank aandikte.

In september 1931 ging in de Biezekapelstraat het Sint-Bavo-instituut van start, zowel de basisschool als de humaniora¹⁷. Dit was meteen de start van de eerste Nederlandstalige katholieke meisjeshumaniora in Gent.

De heropbouw van het gerechtsgebouw (1926-1931)

De heropbouw geschiedde onder leiding van ingenieurarchitect De Vaere, verbonden aan het Ministerie van Openbare Werken.

Het plan dat hij ontwierp moest rekening houden met twee basisgegevens, te weten

1° het behoud van de oorspronkelijke buitengevels

2° een volledig nieuwe binneninrichting.

Dat het gerechtsgebouw niet identiek zou heropgebouwd worden lag voor de hand, gelet op de zeer onpraktische indeling van het oorspronkelijk gebouw (zie hoger). Vermits de "*salle des pas perdus*" hiervan de oorzaak was werd zij vervangen door een ruime binnenkoer (21 x 21 meter), dit vanaf het niveau van de kelders, waardoor er binnengevels ontstonden die de verlichting en verluchting van de diverse lokalen mogelijk maakten. De binnengevels tellen immers niet minder dan 131 ramen.

Vermits De Vaere de vrije hand had voor de indeling van deze binnengevels¹⁸ kon hij een praktisch antwoord bieden aan hét probleem waarmee hij geconfronteerd was, m.n. het behoud van de oorspronkelijke buitengevels. De raamindeling (aantal, grootte en plaats) was daardoor immers een gegeven dat de architect niet kon veranderen. M.a.w. diende hij een gebouw aan een gevel te plakken, waar de normale werkwijze toch andersom is.

Architect De Vaere is zeker in zijn opzet geslaagd vermits de nieuwbouw exact 100 bruikbare lokalen bevatte tegenover amper 54 in het oorspronkelijk gebouw. Op het gelijkvloers was het aantal lokalen niet veel groter, maar ze waren wel alle bruikbaar, waar in het oorspronkelijk gebouw alles wat zich onder de "*salle des pas perdus*" bevond steeds in volledige duisternis bleef. Het grote verschil is de tweede verdieping, die in het oorspronkelijk gebouw amper vier (weliswaar zeer ruime) lokalen bevatte, waar ze in de nieuwbouw alle toenmalige kabinetten en diensten van parket en parketgeneraal, alsook de balielokalen, kon herbergen. De ruimtewinst had ook tot gevolg dat de Gerechtelijke Politie¹⁹ haar lokalen in het gerechtsgebouw zelf kon betrekken.

Vermits kort na de brand reeds de principiële beslissing genomen was de oorspronkelijke gevels te behouden, werden onmiddellijk instandhoudingswerken uitgevoerd om te beletten dat deze zouden instorten.

De ruwbouwwerken zelf vingen aan in februari 1928. De duur ervan was geraamd op 12 maanden, doch het werden er 21. Er werd ruim gebruik gemaakt van de nieuwe betontechnieken, wat met de bestaande funderingen (op hout) en de te behouden gevels niet zo eenvoudig was. Mede daardoor was de ruwbouw pas in april 1930 beëindigd.

De voorziene streefdatum voor de ingebruikname was dan ook niet meer haalbaar. Het was de bedoeling geweest dat het vorstenpaar op 13 juli 1930, bij hun officieel bezoek aan Gent in het kader van de feestelijkheden voor de honderdste verjaardag van de onafhankelijkheid, het nieuwe gerechtsgebouw plechtig zou openen. Daar kwam dus niets van in huis.

Ofschoon op 19 oktober 1930 de werken helemaal niet beëindigd waren (zo ontbraken nog de meeste deuren), namen de gerechtelijke diensten er toch hun intrek²⁰, nu de huur van de Biezekapelstraat beëindigd was. Het duurde nog ruim een jaar vooraleer de laatste hand kon gelegd worden. Een officiële plech-

tigheid is er niet gekomen, maar het nieuw gerechtsgebouw was wel het onderwerp van de mercuriale op de openingszitting van het gerechtelijk jaar op 15 september 1931.

De periode van 1931 tot 1970

Tot in de jaren zestig, d.w.z. gedurende meer dan dertig jaar, heeft het groot gerechtsgebouw behoorlijk gefunctioneerd. Dit hoeft geen verwondering te wekken nu dit gebouw ontworpen was voor de behoeften van 1930, behoeften die pas na 1960 beduidend toenamen.

Vergelijken we de kaders met telkens dertig jaar verschil in 1928, 1958 en 1988. In 1928 had de Rechtbank van Eerste Aanleg vijf kamers, in 1958 acht, in 1988 zevenentwintig. Het parket telde in 1928 zes magistraten, in 1958 twaalf, in 1998 negenentwintig. Het Hof van Beroep had in 1928 vier kamers, in 1958 zes, in 1988 zeventien (en in 1998 zevenentwintig!).

In die eerste dertig jaar was er dan ook weinig behoefte aan meer ruimte, zodat er weinig of geen verbouwingen of verhuizingen plaatsvonden. Ons verhaal met de voortdurend wijzigende omstandigheden stukt dan ook even.

Zelfs de tweede wereldoorlog had geen impact. Weze wel genoteerd dat de Duitse Krijgsraad (die ook bevoegd was voor Belgische burgers die misdrijven tegen de Wehrmacht begaan hadden) in 1940 een tijdlang in de Assisenzaal zitting hield, vooraleer ze zich definitief vestigde in de Concorde aan de Kouter. Kort na de bevrijding heeft de Engelse Krijgsraad enkele malen in de plechtige zittingszaal van het Hof van Beroep gezeteld.

De Krijgsraad keerde bij de heroprichting in 1944 niet terug naar het klein gerechtsgebouw, wellicht omwille van de uitgebreide bevoegdheid ter berechting van de collaborateurs die haar toen werd toegekend. De diensten waren gevestigd in het Parkhotel aan het Woodrow Wilsonplein, terwijl de zittingen plaats hadden in de stadsschool aan de Krevelstraat. Er was ook een Krijgshof met diensten aan de Groot-Britanniëlaan en zittingen in de Assisenzaal.

Toen de krijgsgerechten zich tot de gewone taken konden beperken, werd de Gentse afdeling van het Krijgshof afgeschaft en de Krijgsraad te Gent bevoegd voor gans Oost- en West-Vlaanderen. De Krijgsraad vestigde zich in 1947 in een vleugel van het Militair Hospitaal aan de Antonius Triestlaan. Van 1956 tot 1960 was er een tijdelijke vestiging in de Leopoldskazerne aan de Charles de Kerckhovelaan. Vanaf 1960 had de Krijgsraad een definitief onderkomen aan de Oude Schaaпmarkt in een daartoe verbouwde textielfabriek, een van de eerste voorbeelden van hergebruik van een industrieel gebouw.

De oorspronkelijke bouwplannen van Lodewijk Roelandt voorzagen een beeldhouwwerk in het fronton aan de voorgevel, doch dit werd nooit gerealiseerd. Bij de heropbouw van 1926-1931 werd besloten het fronton op te smukken met een bronzen fries. Evenwel werd pas in 1949 een wedstrijd hiertoe uitgeschre-

ven. Winnaar was Geo Verbanck²¹. De 14 meter lange fries bestond uit 11 figuren, met in het midden Vrouwe Justitia, links figuren vóór de uitspraak, rechts erna. Het werk was klaar in 1953, maar pas in oktober 1961 (Verbanck was reeds overleden!) werd de fries in het fronton van het gerechtsgebouw geplaatst.

Koning Auto had inmiddels zijn intrede gedaan, waardoor de mooie square vóór het gerechtsgebouw plaats ruimde voor een ziellose, storende en niet eens efficiënte parking²².

Nadat eind 1960 de Gerechtelijke Politie het groot gerechtsgebouw verlaten had om zich aan de Pacificatielaan te vestigen²³, werd de vrijgekomen ruimte ingenomen door magistratenkabinetten van het parket. Tezelfdertijd werd de tweede verdieping van het groot gerechtsgebouw grondig verbouwd ten behoeve van de steeds uitbreidende administratie. Van de oorspronkelijke binneninrichting van de westvleugel (Leiekant), zijnde een mooie en ruime magistratenbibliotheek, is thans niets meer te herkennen.

In 1966 werd de Jeugdrechtbank opgericht, met drie zetelende magistraten, waar er voordien slechts één Kinderrechter was. In die periode werd ook een vaste politierechtbank opgericht, eveneens met drie magistraten. Zij vestigde zich in het klein gerechtsgebouw, waar tot dan toe de vrederechters de functie van politierechter vervuld hadden.

In 1969 verlieten de Rechtbank van Koophandel en de Jeugdrechtbank het groot gerechtsgebouw en vestigden zich aan de Kalandeberg. Dit gebouw werd in 1885 als herenhuis ten behoeve van graaf de Diesbach opgetrokken²⁴. Tijdens de eerste wereldoorlog was het een Duits officierenclubhuis. Na de eerste wereldoorlog keerde de graaf niet meer terug en werd het gebouw in gebruik genomen door de toenmalige Handelsbank. Dit leidde in 1938 tot een aanbouw, op de plaats van de oorspronkelijke tuin, van een kantoorvleugel aan de Oranjeberg, naar plannen van Jean Hebbelynck, een van de grote Gentse interbellumarchitecten. Wat tot in 1997 de griffie van de Rechtbank van Koophandel was, is onmiskenbaar de vroegere loketenzaal.

De periode vanaf 1970

Op 1 november 1970 werd de gerechtelijke organisatie grondig hervormd. De kantonale indeling werd volledig herzien, waardoor vele vredegerechten op het platteland verdwenen en in stedelijke gebieden werden geconcentreerd. Daardoor werd Gent de zetel van zeven vredegerechten, hetzij vier meer dan voordien²⁵.

Zij vonden een onderkomen in het klein gerechtsgebouw, in de ruimte van de tezelfdertijd opgeheven Werkrechtersraden in Eerste Aanleg en in Beroep. In hun plaats kwam de Arbeidsrechtbank en het Arbeidshof. De Arbeidsrechtbank kon terecht in het gebouw aan de Kalandeberg. De diensten van het Arbeidshof

werden geïnstalleerd in het kantoorgebouw op de hoek van de Kouter en de Zonnestraat, terwijl de zittingen in de zalen van het Hof van Beroep plaats vonden.

De door de verhuis van de Rechtbank van Koophandel vrijgekomen ruimte in het groot gerechtshuis werd in september 1971 grotendeels ingenomen door de balie. De vroegere lokalen op de tweede verdieping werden aan het parketgeneraal toegewezen, alwaar volledig nieuwe kabinetten werden opgetrokken. De correctionele griffie van het Hof van Beroep verhuisde begin 1972 van de tweede naar de eerste verdieping, waar een ruimte werd gerealiseerd door het innemen van de hal aan de achterzijde van het gerechtshuis.

De ruimte voor de politierechtbank in het klein gerechtshuis (behalve de zittingszaal waren alle diensten op de derde verdieping gesitueerd) was alras niet meer geschikt. In 1974 werd een nieuwbouw aan de Elfjulistraat betrokken, niet alleen voor de diensten maar ook voor de zittingen. Gelet op de afstand met de andere gerechtshuizen had dit veel praktische problemen voor de advocaten tengevolge, die vaak niet op het afgesproken uur aanwezig konden zijn.

Eén politierechter had daar geen begrip voor en besliste plots dat een advocaat die niet in toga was niet mocht pleiten omdat de rechter "*enkel aan het dragen van de toga kan zien dat iemand advocaat is*". Resultaat: verstekvonnis ofschoon de advocaat ter zitting was. Hiertegen werd uiteraard beroep aangekend. De Correctionele Rechtbank velde vonnis op 18 juni 1974, waarbij gesteld werd, voor wie het niet wist, dat het een geldig gebruik is zonder toga te pleiten voor een politierechtbank die niet gevestigd is in het gebouw van de Rechtbank van Eerste Aanleg. Het resultaat van dit eerder lachwekkend incident was dat de Politierechtbank haar zittingen opnieuw in het klein gerechtshuis hield.

Vanaf de jaren zeventig werden in het groot gerechtshuis voortdurend nieuwe ruimten gecreëerd door in vele lokalen tussenverdiepingen te construeren. Daardoor was alras een groot deel van het griffie- en parketpersoneel verstoken van daglicht en keerden de toestanden van vóór 1926 terug.

In 1976 verhuisden de diensten van het Arbeidshof naar de overkant, zijnde het kantoorgebouw op de hoek van de Zonnestraat en de Kortemeer. De zittingen bleven in het groot gerechtshuis.

In 1980 verliet de Jeugdrechtbank het propvolle gebouw aan de Kalandeberg en nam haar intrek in een gebouw aan de Henegouwenstraat²⁶. De sociale dienst bleef wel afzonderlijk gehuisvest, met name op de derde verdieping van het klein gerechtshuis.

Ofschoon vanaf de jaren zeventig het duidelijk was dat de huisvesting van het gerecht te Gent steeds meer te wensen overliet door het niet adequaat beantwoorden aan de steeds toenemende vraag naar meer ruimte²⁷, terwijl het even duidelijk was dat de overheid niet de middelen vrijmaakte om het probleem

grondig aan te pakken, was er in 1987 blijkbaar wel een budget beschikbaar om de plechtige zittingszaal van het Hof van Beroep nóg groter te maken en volledig nieuw in te richten. Zeker handig voor 1 september wanneer het gerechtelijk jaar geopend wordt, maar of dit acuut was voor de 364 andere dagen van het jaar is zeer de vraag.

Het klein gerechtsgebouw werd afgekeurd wegens brandonveiligheid. De sociale dienst van de Jeugdrechtbank, die ingevolge de staatshervorming inmiddels een administratie van de Vlaamse Gemeenschap was geworden, verliet in 1991 het gebouw en vestigde zich aan de Gordunakaai.

In 1993 verhuisden de diensten van het Arbeidshof ten derde male, nu naar het Braampoortcomplex aan de Brabantdam. Vanaf 1994 worden ook de zittingen daar gehouden.

In maart 1995 werd de Krijgsraad te Gent opgeheven. Het gebouw aan de Oude Schaaapmarkt kwam daardoor vrij. De huisvesting in het gerechtsgebouw aan de Kalandeberg werd al te krap, zodat het noodzakelijk werd een van de twee rechtbanken te verplaatsen. De Rechtbank van Koophandel nam daardoor in september 1997 haar intrek in het gebouw aan de Oude Schaaapmarkt, zodat sindsdien de Arbeidsrechtbank het gebouw Kalandeberg voor zich alleen heeft.

In 1997 werd de restauratie van de gevels van het groot gerechtsgebouw aangevangen. Wat we altijd gekend hebben als een donker gebouw blijkt nu plots wit te zijn.

Begin 1999 werd het klein gerechtsgebouw volledig ontruimd en werden de vredegerichten ondergebracht in de (vernieuwde) Lieven Bauwensbuilding aan de Martelaarslaan. Terzelfdertijd verlieten de diensten van de Politierechtbank het gebouw aan de Elfjulistraat om zich eveneens in de Lieven Bauwensbuilding te vestigen. Daardoor hebben, na vijftientig jaar onderbreking, de zittingen van deze rechtbank plaats in hetzelfde gebouw waar de diensten zich bevinden.

Na aanpassingswerken zal het klein gerechtsgebouw door sommige diensten van de Rechtbank van Eerste Aanleg (o.m. de onderzoeksrechters) betrokken worden.

Ook in januari 1999 werd het Gents Justitiehuis geopend, gevestigd in het voormalig AnHypgebouw aan de Cataloniëstraat. In het Justitiehuis zijn allerlei diensten gevestigd die de rechtzoekende opvangen en begeleiden of doorverwijzen.

Naar de eenentwintigste eeuw

We weten allemaal dat de gebeurtenissen vanaf augustus 1996 de politieke onwil tot aanpassing van de Justitie brutaal beëindigden. Daardoor werden o.m. budgetten vrijgemaakt met het oog op een behoorlijke huisvesting van de gerechtelijke diensten.

In juli 1997 werd, wat Gent betreft, de knoop definitief doorgesneden. Er komt een volledig nieuw gerechtshof op de terreinen van het voormalig Rabotstation, dat onderdak zal bieden aan alle rechtbanken. De beide gerechtshoven aan het Koophandelsplein worden, na grondige restauratie, exclusief voorbehouden voor het Hof van Beroep en het Arbeidshof.

Dat een volledig nieuw gebouw wordt opgetrokken, wat wil zeggen geconcipeerd als gerechtshof, laat het beste verhoppen, te meer daar een architectuurwedstrijd werd uitgeschreven. Dat daarnaast het oude gerechtshof, met zijn onmiskenbare architectonische kwaliteiten en uitstraling, wordt hersteld (waarbij hopelijk de parasitaire constructies van de laatste jaren zullen verdwijnen) én aangepast aan de hedendaagse noden, is eveneens toe te juichen.

Het is wel zeer de vraag hoe lang we nog met de "tijdelijke" oplossingen geconfronteerd blijven, waarbij de Gentse rechtbanken op liefst zes verschillende plaatsen gevestigd zijn. Zeer verwarrend voor de burger en zeer onpraktisch voor de advocaten. Alhoewel, onze schets van de voorbije tweehonderd jaar huisvesting van de Gentse justitie toont aan dat er steeds perikelen geweest zijn.

NOTEN

15. Dit gebouw was reeds in 1914 klaar doch vooraleer de seminaristen er zich in konden vestigen werd het, ingevolge de oorlogsomstandigheden, als kazerne in gebruik genomen. Tijdens de oorlog was dit de Duitse Kaiser Wilhelmkazerne, na de oorlog de Belgische Koning Albertkazerne. Pas eind 1925 werd dit gebouw door het leger verlaten.
16. Wel te verstaan de eerste vleugel van het huidige complex, m.n. de vleugel in het verlengde van de Sint-Magrietstraat, tussen de school en de zopas opgeheven ingang in de hoek.
17. Reeds in 1937 werd de humaniora overgebracht naar de nieuwbouw aan de Reep, zodat men sindsdien over het gebouw Biezekapelstraat spreekt als "klein Sint-Bavo".
18. Zo heeft de zuidelijke binnengevel twee bouwlagen meer dan de zuidelijke buitengevel.
19. Opgericht in 1919.
20. Dit is merkwaardig genoeg op de zelfde dag als de ingebruikname van het oorspronkelijk gerechtshof, vierentachtig jaar voordien.
21. Geo Verbanck (1881-1961) werd bekend door het monument van de gebroeders Van Eyck (1913). Vanaf 1924 was hij leraar beeldhouwkunde aan de Gentse academie. Zijn oeuvre was gevarieerd, maar de voorkeur ging naar koppen en figuren van meisjes en jonge vrouwen.
22. Er is sprake van dat na de restauratie van het groot gerechtshof de square zal heraangelegd worden.
23. Voordien was een deel van de GPP ook in gebouwen aan de Oude Houtlei gevestigd.
24. In de lambrisering van de zittingszaal op de eerste verdieping is er een wapenschild dat mogelijks het wapen van de Diesbach bevat.
25. Daardoor verdwenen de vrederegerechten te Ledeborg, Evergem, Lochristi, Oosterzele en Nazareth.

26. In september 1944 werd het Provinciehuis door de aftrekkende Duitsers in brand gestoken. Het provinciebestuur moest dienvolgens allerlei gebouwen in bezit nemen, waaronder dat van de Henegouwenstraat 95, waar het kabinet van de gouverneur gevestigd werd. Nadat het provinciehuis heropgebouwd was, werd dit pand betrokken door de dienst Stedebouw.
27. Meer ruimte is er niet alleen nodig omwille van het toenemend aantal dossiers, maar ook door de gewijzigde werking van het gerecht. Ingevolge de Wet van 25 juli 1985, waarbij de alleenzetelende magistraat de regel werd, is het aantal kamers drastisch uitgebreid (in de Rechtbank van Eerste Aanleg in één klap van 15 naar 27 en in het Hof van Beroep van 12 naar 22).

BRONNEN

1. niet gepubliceerde bronnen

1.1. archieven

Stadsarchief Gent, atlas Goetghebuer, lade 118 (bouwplannen Roelandt), lade 119 (zichten van het gerechtsgebouw) en lade 123/5 (indelingsplan van het gebouw Voldersstraat ten tijde van de Rechtbank van Eerste aanleg)

Stadsarchief Gent, modern archief, reeks F, bundel 5 (stukken betreffende de procedures tussen de stad en de staat omtrent het gerechtsgebouw, o.m. het volledige dossier van mr. Vermandel, raadsman van de stad)

Fotoverzameling van het Ministerie van Openbare Werken, nr. 3254-3258, 3877-3883, 4985-4996

Archief van het Parketgeneraal te Gent, proces-verbaal van 25 juni 1898 houdende de overdracht van het gerechtsgebouw door de stad aan de staat, met drie bijlagen

Archief van de Zusters van Liefde J.M., Generaalaatsarchief, bundel 9.2.2. (overeenkomsten en briefwisseling nopens het gebouw Biezekapelstraat)

1.2. schriftelijke inlichtingen

Brief van hoofdcommissaris Schiepers (Gerechtelijke Politie Gent) aan de auteur dd. 28 augustus 1997

1.3. mondelinge inlichtingen

gesprekken met griffier Patrick De Mey, wijlen mr. Fernand De Vlieghe sr., mr. Stéphane De Vos, de heer Jozef Pâquet, hoofdgriffier Wilfried Van Eynde en mr. Paul Van Malleghem

2. gepubliceerde bronnen

2.1. boeken

anoniem, "Kriegsalbum von Gent", Photographischen Abteilung der Kommandantur Gent, 1916

Geert Baert, "100 jaar Vlaamse Conferentie der balie van Gent 1873-1973", Vlaamse Conferentie Gent, 1974

Marc Baertsoen, "Notes d'un Gantois sur la guerre de 1914-1918", A. Vandeweghe, Gent, 1929

Chris Bogaert, Kathleen Lanclus, Mieke Verbeeck, "Bouwen door de eeuwen heen in Vlaanderen. Stad Gent 4na", Ministerie van de Nederlandse Cultuur, 1976

Honoré Boydens, "Lodewijk Jozef Roelandt", stadsbestuur Nieuwpoort, 1986

André Capiteyn, Lieven Daenens, Johan Decavele, Siebrand Krul, Daniël Vanacker, "Waar is de tijd. Gent", Waanders, Zwolle, 1997-1998 (daarin deel 4: "1350 jaar Gent, de Gentenaars en hun rechtvaardige rechters")

Johan Dambruyne, Guido Bral, Aletta Rambaut, Dirk Laporte, "Een stad in opbouw. Gent van 1540 tot de wereldtentoonstelling van 1913", Lannoo, Tielt, 1992

Jan De Block, "400 jaar Jezuietencollege te Gent", Gemeentekrediet, Brussel, 1992

Gita Deneckere, "Het Gentse Sint-Vincentiusziekenhuis. De Zusters van Liefde J.M. en de ziekenzorg te Gent, 1805 tot heden", Zusters van Liefde van Jezus en Maria, Gent, 1997

Frans De Potter, "Gent van den oudsten Tijd tot Heden", deel IV, Annoot-Braeckman, Gent, 1886 (daarin: "Het Recollettenplein", p. 203-273)

Guido Deseyn, "Gids voor oud Gent", Standaard Uitgeverij, Antwerpen, 1984

Karel Haerens, "Gentse Gedenkplaten", Het Volk, 1976 (daarin: "Pieter van Gent", p. 86-87)

Karel Haerens, "Gentse Gevelbeelden", Het Volk, 1984 (daarin: "De Gerechtigheid", p. 35-37)

Karel Haerens, "Standbeelden van Gent", Het Volk, 1977 (daarin: "Metdepenningen", p. 82-84)

Maurice Heins, "Gand. Sa vie et ses institutions", tome I, Hoste, Gent, 1915 (daarin: "Organisation Judiciaire", p. 490-548)

Helga Hoogewijs-De Pauw, "Souvenirboek 1931-1981 vijftig jaar Sint-Bavo", Sint-Bavo, Gent, 1983

J.J. Steyaert, "Volledige beschrijving van Gent, of geschiedkundige beschouwing van deze stad en hare bewoners, de merkwaardige gebouwen, gestichten en maatschappijen, de beroemde Gentenaren, enz.", L.S. Van Doosselaere, Gent, 1857

Philippe van Hille, "Het Hof van Beroep te Brussel en de Rechtbanken van Oost- en West-Vlaanderen onder het Franse bewind", Familia et Patria, Handzame, 1970

Philippe van Hille, "Het Hof van Beroep te Brussel en de Rechtbanken van Eerste Aanleg onder het Nederlands bewind en sinds de Omwenteling van 1830 tot 4 oktober 1832", Veys, Tielt, 1981

Adolphus Van Puymbroeck, "Eenige bladzijden uit de geschiedenis van het voormalig Franciscanerklooster te Gent", Hemelsoet, Gent, 1888

Albert Verbesssem, "Le Barreau de Gand", Vandeweghe, Gent, 1912

Heinrich Wandt, "Etappenleven te Gent" (twee delen), H. Janssens, Ledeberg, 1920

2.2. brochures

anoniem, "Rechtbank van Koophandel Gent", Regie der Gebouwen, 1998

Willy Breydels, "De Procureur Generaal bij het Hof van Beroep te Gent", eigen beheer, 1988

Willy Breydels, "Het gerechtshof te Gent", eigen beheer, 1989

J. Buntinx, "De Raad van Vlaanderen (1386-1795) en zijn Archief", Oostvlaams Verbond van de Kringen voor Geschiedenis, Gent, 1951

André D'hont, "Het Paleis van Justitie te Gent", eigen beheer, 1974

diversen, "Lodewijk Roelandt", Koninklijke Gidsenbond van Gent en Oost-Vlaanderen, Gent, 1986

stadsbestuur Gent "Le Palais de Justice", Annoot-Braeckman, Gent, 1889

2.3. officiële publicaties

Gemeenteblad der stad Gent, 1898, p. 168-187, "Overdracht van het Paleis van Justitie aan den Staat", (gemeenteraadszitting van 21 januari 1898)

Théodore van Elewyck, "La restauration du Palais de Justice", Hof van Beroep Gent (mercuriale van 15 september 1931)

Théodore van Elewyck, "Enige Herinneringen", Hof van Beroep Gent (mercuriale van 15 september 1937)

2.4. jaarboeken

Dubbele Wegwijzer der stad Gent en der Provincie Oost-Vlaanderen, E. Vanderhaeghen, Gent, diverse jaren (tot 1917)

Annuaire Administratif et Judiciaire de Belgique, Bruylant, Brussel, diverse jaren

2.5. tijdschriftartikels

M. De Vaere, "La Reconstruction du Palais de Justice de Gand" in *Annales des Travaux Publics de Belgique*, 1932, p. 873-904

Jean-Pierre Quintyn, "H. Metdepenningen", *Rechtskundig Weekblad*, 1971-1972, k. 545 e.v.

Roger Van Aerde, "Het Militair Hospitaal", *Ghendtsche Tydinghen*, 1986, p. 90 e.v.

Philippe van Hille, "Le premier Procureur Général près la Cour d'Appel de Gand" in *Journal des Tribunaux*, 1972, p. 644

2.6. kranten

La Flandre Libérale 16 mei 1903

Gazet van Gent 20, 21, 22, 25 en 28 maart 1926, 8 en 14 april 1926, 15 oktober 1930

De Gentenaar 20, 21/22, 23 en 24 maart 1926, 30 december 1994, 15 mei 1997, 17 en 26 juni 1997, 2 en 17 juli 1997, 13 januari 1998, 5 en 21 februari 1998, 24 en 26 maart 1998, 18, 24, 26, 27 en 28 juni 1998

Mark RUMMENS